

4 iulie 1923 Roman-24 decembrie 2008 București

La începutul celor două pagini scrise de acad. Mihai Cimpoi pentru volumul retrospectiv „Fabule” intitulat „Gura lumii”, de Vasile Militaru, apărut la Chișinău, în 2021, la Ed. „Lumina Cuvântului”, citim: „Vasile Militaru reprezintă un destin în dublă ipostază: ca om proscris și ca om al scrisului căruia i s-a interzis apariția cărților, și care încă nu și-a găsit locul cuvenit în literatură din cauza subaprecierii criticilor” (nu și a cititorilor).

În monumentală „Istorie a Literaturii Române de la origini până în prezent”, George Călinescu, cel mai avizat istoric și critic literar al unei lungi perioade de timp, scria în ediția princeps, în 1940: „Trivialele fabule ale lui Vasile Militaru (n. Dobreni-Câmpurel - Ilfov, 21 septembrie 1886 - m. 1959) au avut un succes extraordinar (vol. I s-a tipărit în 14.000 de exemplare). Pentru mulți aceste proze rimate constituiesc <<cartea bună>>”.

Această remarcă arată gustul îndoielnic al cititorilor și simplitatea poeziilor scriitorului căruia criticul îi atribuie doar câteva rânduri. Știm că George Călinescu era foarte exigent în aprecierile sale, dar și mai conciliantul Eugen Lovinescu, referindu-se doar la volumul de debut „Stropi de rouă” al poetului din Dobreni, îl numea în „Istoria literaturii contemporane” (1900- 1937) „epigon al lui Cojbug”. Deocamdată, și „Dicționarul General al Literaturii Române”, editat sub egida Academiei Române, la Editura Univers Enciclopedic, București 2005, la pag. 367-368, deși îl prezintă cu mai multă atenție și corectitudine, arată că poetul Vasile Militaru a fost complet ignorat după 1944, „dar nici în timpul vieții n-a avut o priză reală la critică, iar comentariile ce i s-au dedicat nu au făcut

decât să-l discrediteze.

Motivația mai adâncă a unor astfel de reacții este de căutat nu în una sau alta din împrejurările care i-au putut marca, la un moment dat, biografia și scrierile, ci chiar în limitele poeziei sale. Căci, situându-se pe o platformă neosămănătoristă (Eugen Lovinescu), tradiționalistă, Vasile Militaru prelua și păcatele unui anotimp literar stagnant în propriile-i suficiențe și inerții...”. Fiul Dincăi și al lui Gheorghe Militaru - țărani săraci, Vasile Militaru pare să-și fi făcut din această obârșie un însemn de noblețe, fiind tot mai convins, peste ani, că satul exprimă în modul cel mai autentic etosul românesc. Debutează cu versuri în „Literatură și artă română” (1904).

Pentru a trece peste ezitățile începutului îl ajută Alexandru Vlahuță și Barbu Ștefănescu Delavrancea. Tot ei îl sprijină să ocupe un post de funcționar în Ministerul Lucrărilor Publice. Vasile Militaru se va dedica acestei cariere, în 1930 fiind șef de birou clasa I la Direcția învățământ primar din Ministerul Cultelor și Instrucțiunii Publice. Din 1922 va fi membru al Societății Scriitorilor Români și dobândește notorietate ca fabulist. I-au apărut versuri în „Universul”, „Cuvântul literar”,

„Curierul artelor”, „Ecol”, „Flacăra”, „Drum nou”, „Porunca vremii” ș.a. Crede că se pricepe să realizeze piese de teatru și scoate în 1917 o broșură cu încercarea dramatică „Ilinca și harul busuiocului”, dar se oprește cu această specie literară. În 1919 publică prima carte de versuri intitulată „Stropi de rouă”.

În 1924 apare broșura „Icoane scumpe”, de 32 de pagini și în 1925 urmează o altă carte de versuri: „Cântarea Neamului”, doar de 54 de pagini. Parcă se grăbește să vadă reacția cititorilor, deoarece critica de specialitate nu-i prea dă atenție. Urmează în 1928 volumul de fabule „Viermi și stele”; în 1936, al II-lea volum de fabule și „Curcubee peste veac” (1937), al III-lea volum de fabule, cărora li s-a adăugat volumul „Vorbe cu tâlc”, în 1931 și „Psaltirea în versuri”, în 1933.

În volumul „Stropi de rouă”, Vasile Militaru cântase „holdele și luncile pline de flori”. Acest fapt, adică atașamentul față de pământul românesc și de oamenii lui, „îl așezase printre poeții noștri de seamă” scrie totuși Nicolae Lupan în cuvântul înainte al ediției din 1988, apărută la Bruxelles, la editura „Nistru” a acestui volum, sub egida „Pro Basarabia și Bucovina”. Vasile Militaru a vrut să realizeze o amplă „cântare a neamului”. Are și două culegeri semnate Radu Bardă: „Trezii-vă, români!” (1936) și „Iuda” (1937). În numele unui naționalism excesiv se vor strecura și destule accente xenofobe. Simțămintele patriotice se vor manifesta vizibil la Vasile Militaru în momentul izbucnirii celui de al Doilea Război Mondial, implicându-se în campania pentru dezrobirea Basarabiei și Bucovinei. Dat fiind faptul că a luptat pe frontul antisovietic, poetul va avea de suferit foarte mult.

Va fi inculpat de autoritățile noului regim instaurat în România, astfel încât în 1959 Tribunalul Militar din Craiova îl va condamna la foarte mulți ani de detenție și de degradare civilă. Ar fi trebuit să stea 42 de ani în închisoare, dar la numai câteva săptămâni după ce fusese întemnițat se va stinge din viață la Ocnele Mari. Ba, poate, va fi fost chiar „ajutat” să facă acest pas între viața de pe pământ și cea din altă parte, pe care n-o cunoaștem cum este. A fost numit mai târziu „poetul ucis”. Din cei 42 de ani, 20 erau de temniță grea, 10 - de degradare civică pentru „crima” de uneltire contra ordinii sociale și 12 de închisoare corecțională pentru delictul deținerii de publicații interzise.

Îi s-a confiscat în totalitate averea personală, a fost obligat să plătească 1.000 de lei cheltuieli de judecată și să execute pedeapsa cea mai mare. În testamentul său din 8 decembrie 1956 scria: „Pentru că Dumnezeu nu mi-a dăruit copii, hotărâsc ca: întreaga mea avere mobilă și imobilă să rămână scumpei mele soții Ecaterina V. Militaru (Telly Barbu) pe care o institui legatară universală a mea, scutind-o de orice cautiune. De asemenea, dispun ca întreaga mea operă literară, tipărită și netipărită să revină tot soției mele Ecaterina V. Militaru...”.

Era o vrere legitimă și sfântă - stă scris mai departe în spațiul din „Dicționarul General al Literaturii Române” (2005) dedicat poetului de care ne ocupăm, a unuia dintre marii poeți ai neamului, vrere încălcată și până azi (1988, n.n.) în picioare de un regim suprapolitizat și aservit Moscovei. Pe mai departe, extragem alte câteva rânduri care să ateste păreri despre poet: „Soția moștenitoare a marelui Militaru își face an de an probleme de ziua morții soțului ei că n-are ce să dea de pomană și că ar fi bucuroasă să poată găsi <<vreo 10 ouă și vreo două chifle, că altceva nu se mai poate găsi>> și că nu a mâncat decât 5 cireșe de la o altă pomană”. Astea se întâmplau după 25 de ani de la așa-zisa reabilitare a Poetului, obținută de Ecaterina V.

Militaru în fața Tribunalului Militar București care, în mod demagogic, arăta că „încetează urmărirea penală a lui Vasile Militaru, incriminarea fiind stinsă prin deces”. Acesta versifica ușor. A avut drept modele pentru creația sa pe scriitorii clasici care au pornit tot din satul nostru românesc, s-au îndepărtat de părinți prin forța împrejurărilor, învățând carte, intrând într-o altă lume, cea a intelectualilor, a funcționarilor de mare clasă, dar sufletul le-a rămas alături de cei dragi care le-au dat viață, i-au iubit totdeauna. Multe versuri create de Vasile Militaru au intrat în folclor. Studenții, elevii din clasele liceale rețineau poezii întregi pe de rost, pentru că acestea plăceau, aveau o tematică în care se încadrau ei înșiși și aveau o cursivitate lirică ușor de reținut. Poezia „Mama” din volumul „Stropi de rouă”, dedicată „Dragului meu prieten George Enescu”, este unul din exemplele despre care am amintit în rândurile anterioare: „A venit aseară mama, din sătucu-i de departe,/ Să mai vadă pe fecioru-i, - astăzi , <<Domn, cu multă carte>>./ A bătut sfios la ușă, grabnic i-am ieșit în prag;/ Ni s-a umezit privirea de iubire și de drag;/ Sărutându-i mâna dreaptă, ea m-a strâns la piept, duioasă,/ Și-ntrebându-o câte toate, am intrat apoi în casă”.

Pe mai departe, versurile conțin povestea vieții lor la un anumit punct. Mama lasă feciorului mai mare un testament verbal. Îi enumeră pe ceilalți copii și din fiecare cuvânt, din fiecare gest se observă atitudinea sfielnică a unei bătrâne iubitoare, dar rușinată în fața unui alt fel de viață, de trai. Câte astfel de situații nu se întâlneau în vremea aceea între părinți și copii, câte nu se mai întâlnesc și acum!... E adevărat ce se spunea despre modalitatea estetică de realizare a versurilor lui Vasile Militaru, dar cât de plăcute sunt, dacă le raportăm la nenumitele „versuri” albe ce-ntunecă hârtia de multe decenii încoace, făcându-și mulți inși iluzii că sunt poeți! Poezia „Rugă” din același volum „Stropi de rouă” are personalitate prin muzicalitatea versurilor, prin tropii folosiți, prin ritmul pe care nu-l întâlnești în poezia actuală:

„Mi-e sufletul ca un cireș în floare/ Și-n floarea lui tot soarele îl am.../ Sunt mii de ramuri, - și-o privighetoare/ Vrăjită cântă-n fiecare ram...”. Poezia „Fără zestre” poartă-n alcătuirea ei urme tot din creația lui Coșbuc: „Ce, te duci?... Așa de iute?!/ Dar supărăcios mai ești!.../ De ți-e dor de ducă, du-te.../ Fete-n sat sunt zeci și sute,/ Pe alese să-ndrăznești...”. Da, aici găsim pe înaintașul din Hordou ad litteram. Vom mai întâlni în versurile lui Vasile Militaru „fata săracă”, „malul gârlei”, „apa lină”, „mușețelul dat în floare”, „fânul verde”, „miresmele din luncă” și mai ales dragostea curată a tinerilor. Poetul plecat din Dobreni mărturisea că Bunul Dumnezeu l-a mângâiat cu „darul poeziei” aprins în inima lui dinainte de adolescență și cu „un al doilea” (dar) - vestala Ecaterina, soția lui.

O, Doamne-Dumnezeule Preasfânt,
De m'asi țară ca șerpui pe pământ
O mie' de ani pe sub stele,
N'ai ispăși păcatele mele ...

Invată-mă, o, Doamne: cum să fac,
În haina milii Tale să mă 'mbrac,
Că nu amose osândi-atât de grele,
Să ispășesc păcatele mele!

Nu pot decât atât: să plâng mereu
Și 'ngemuchind frământul ce sânt eu.

O, Doamne milostive, sfânt și mare,
La slava Ta să cer mereu: ertare!

INDEPENDENȚA
ROMÂNĂ
Vasile Militaru
Independența
prin Cultură

Vasile Militaru a început să scrie de pe la vârsta de 15 ani, iar când împlinea 18, i s-au publicat cele dintâi poezii în revista „Literatură și artă română”, întemeiată de Olănescu-Ascanio, condusă pe atunci de Nicolae Petrașcu, la care colaborau B. P. Hasdeu, G. Coșbuc, D. Zamfirescu, Al. Vlahuță ș.a. Într-o dimineață, cu un caiet de versuri în mână, a bătut sfios la ușa lui Al. Vlahuță, pe care l-a rugat să-i citească poeziile și, dacă le va găsi bune, – să-l recomande unui editor. O săptămână mai târziu, Vasile Militaru era prietenul lui Vlahuță și-n aceeași zi fu prezentat lui B. Delavrancea care-i citise „pastelurile” și dorise să-l cunoască, pentru a-l învălui apoi cu dragostea lui caldă cât a trăit. Vasile Militaru a transpus în versuri în 1933 „Psaltirea” Împăratului și Proorocului David – la încurajarea Înalț Prea Sfințitului Patriarh Dr. Miron Cristea și a d-lui C. I. Băicoianu – Președintele Eforiei Bisericii Ortodoxe Române. Poetul credea că „Psaltirea este soarele între celelalte lumini ale cerului (...). Soarele luminează toate marginile lumii; Psaltirea luminează toate simțirile inimii, toate cugetele sufletului și toate gândirile minții omului pe care îl veselește, îl luminează prin cunoștința adevărului și prin descoperirea Dumnezeieștilor Taine”. Vasile Militaru a transpus în versuri cei 151 de Psalmi ai lui David. Iată un fragment din Psalmul nr. 12: „Până când uita-vei, Doamne, pe-al tău rob în trista-i viață?/ Până când îți vei întoarce de la mine a Ta față?// Până când în al meu suflet vei îngrămădi dureri/ Și în inima-mi obidă, zi și noapte azi ca ieri?...”.

Încet-încet publicul cititor începe să-i dea atenție poetului-martir, așa cum a procedat și altădată și critica de specialitate îi mai adaugă o pagină imaginii scriitorului prea mult urgisit cândva. Un capitol aparte în cadrul operei lui Vasile Militaru îl formează fabula care „Încă de pe vremea robului Esop/ A fost folosită cu tâlc și cu scop/ Și întotdeauna - de la el încoace -/ Ea în loc de oameni pune dobitoace!”. În 2021, la Chișinău, prin grija doamnei Maria Șalaru și prin susținerea Societății Culturale „Vasile Militaru” a apărut volumul antologic de fabule „Gura lumii”. Cu această ocazie avem în față „expunerea unor concepte originale privind adevărurile care vrând-nevrând guvernează lumea. (...) Fabula poetului Vasile Militaru dojenește fără să jignească, condamnă fără să blesteme... Pentru fiecare fabulă, Măria Sa Poetul a știut să aleagă cuvinte și expresii potrivite, acolo unde contrariile se contopesc. Vasile Militaru, prin înțelepciunea Sa, se poate compara cu albină care zboară deasupra lanului împovărată cu greutatea polenului care l-a adunat. Acest polen fiind hrană pentru toți”.

Chiar fabula „Gura lumii”, așezată la începutul volumului, este excelent versificată. Nu putem să exemplificăm cu întreaga poezie, dar cert este că finalul poate fi edificator: „- Ce-ai pățit? Grăi-Împăratul, când aproape fu ajuns,/ Iar rățoiul a răspuns:/ - Din ce spune hărmălaia, doar atât e adevăr:/ Că pe lac, azi-dimineață, înghiții un fir de păr”/ Leul a grăit, în clipa următoare, către gloată:/ - Câte spune gura lumii!... Lume gureșă, netoată,/ Am pierdut orice nădejde să te fac din mică mare/ Și nu m-ar mira, de-ai spune c-ai văzut și-n apă praf,/ Când probezi că ești în stare:/ Dintr-un fir de păr subțire să faci stâlp de telegraf!”.

Fabulele lui Vasile Militaru îl poartă pe cititor printre „Privighetoarea și măgarii”, „Răzmerița albinelor”, „Măgarul cel cu limba cultă”, „Măgarul și oglinda”, „Măgarul vizir”, „Bunătatea măgarului”, „Cerbul și măgarul”, „Milostenia măgarului” și printre alte animale, în așa fel încât nu poți lăsa cartea din mână. Am trecut în revistă prea puțin din opera lui Vasile Militaru, dar am încercat să oferim un strop de lumină unui om care și-a adus contribuția la mișcarea literaturii române într-o perioadă încurcată a acesteia. La vârsta de 74 de ani, poetul a murit în închisoare la Ocnele Mari. A fost îngropat sub un măr. Abia în 1965, a fost reînhumat în cimitirul Bellu din București, pe aleea scriitorilor, la poziția 14. Au fost de față soția, un preot și câțiva prieteni. Dumnezeu să-l aibă în paza Sa!

INOVANTA
Identita
prin Cultură

Cleopatra Luca